

"Εμείς"/ Γιεβγκιένι Ζαμιάτιν Ομάδα Σημείο Μηδέν

Η δυστοπία της Μονοκρατορίας πρώτη φορά επί σκηνής

Νατάσσα Κεφαλληνού

05/11/2015

Η παράσταση «Εμείς», του Γιεβγκιένι Ζαμιάτιν, από την Ομάδα «Σημείο Μηδέν» ετοιμάζεται για τον Β' Κύκλο Παραστάσεων, στο Θέατρο Άττις. Προγραμματισμένη προεμιέρα: Παρασκευή 6 Νοεμβρίου.

Χρόνος: άγνωστος. Τόπος: πλανήτη Γη.

Ενας καινούργιος κόσμος γεννιέται στα ερείπια που άφησε ο Διακοσαετής Παγκόσμιος Πόλεμος. Τα εναπομείναντα κράτη, αποτελούμενα από το 0,2% του παγκόσμιου πληθυσμού που επέζησε της καταστροφής, συγκροτούν το Μονοκράτος: μια ολοκληρωτική πολιτεία, που βρίσκεται υπό τον «ευεργετικό ζυγό του Κράτους», τον απόλυτο έλεγχο του Ευεργέτη.

Η πόλη είναι περικυκλωμένη από ένα γυάλινο Πράσινο Τείχος, απομονωμένη από τον άσχημο φυσικό κόσμο των δέντρων, των πουλιών, των δασών. Η κοινωνία είναι πλήρως τεχνικοποιημένη, αποτελούμενη από ανθρώπους-Αριθμούς. Η καθημερινότητα είναι προγραμματισμένη βάση του Πίνακα των Ωρών: ξύπνημα, εργασία, γεύμα, περίπατος, αμφιθέατρο, προθάλαμος για ασκήσεις, κρεβάτι. Όλα επαναλαμβάνονται χιλιάδες φορές. Ακόμα και οι προσωπικές ώρες είναι προκαθορισμένες. Η ιδιωτικότητα απουσιάζει. Οι φρουροί ελέγχουν κάθε κίνηση.

Στο Μονοκράτος η πείνα δεν υπάρχει, καθώς έχει εφευρεθεί τροφή από πετρέλαιο. Η επιστήμη προοδεύει, η μηχανή θριαμβεύει, η κεκτημένη Γνώση είναι αλάνθαστη. Η αλήθεια είναι μία, η γραμματική έχει απαλλαγεί από τα ερωτηματικά, η ποίηση διεκπεραιώνεται κάθε μέρα, μεταξύ 8 και 11 το πρωί. Η σκληρότητα νοείται ως η υψηλότερη μορφή αγάπης και ο έρωτας είναι εξόριστος. Η υγεία επιβάλλεται, οι καταχρήσεις απαγορεύονται. Η φαντασία και τα όνειρα θεωρούνται ανίατη ασθένεια, που χρήζει χειρουργικής επέμβασης. Η Λογική αποτελεί τον μόνο θεό ενός άθεου κόσμου. Η ελευθερία πατάσσεται ανοίγοντας το δρόμο για την

απόλυτη, την ολοκληρωτική ευτυχία, που πραγματώνεται μόνο μέσα σε ένα καθεστώς ανελεύθερο. Στο Μονοκράτος, «όλα είναι σταθερά, όλα είναι αιώνια»!

Κι όμως στην καρδιά του πιο άκαρδου κόσμου είναι ριζωμένος ο σπόρος της επανάστασης. Ο έρωτας στήνει οδοφράγματα, η εξέγερση πυρπολεί τον παραλογισμό της Λογικής, η γυναίκα μπαίνει στην πρώτη γραμμή και διαλαλεί ότι η Ιστορία δεν έχει τελειώσει: «Οι επαναστάσεις είναι άπειρες», όπως και οι αριθμοί, κραυγάζει, βγάζοντας τη γλώσσα στη θεσμοθετημένη μαθηματικοποίηση του Μονοκράτους.

Τη φουντουριστική δυστοπία του Γιεβγκιένι Ζαμιάτιν, *Εμείς* (εκδ. Νεφέλη 2015, μτφ. Δαβίδ Μαλτέζε), ανεβάζει επί σκηνής, σε παγκόσμια πρώτη, η θεατρική ομάδα Σημείο Μηδέν, σε σκηνοθεσία του Σάββα Στρούμπου.

Το *Εμείς*, (γράφηκε το 1921 και εκδόθηκε το 1927), αποτελεί τον πρόδρομο των λογοτεχνικών δυστοπιών της εποχής, οι οποίες «υπό την αμφίεση της επιστημονικής φαντασίας κατήγγειλαν τον ολοκληρωτισμό», αναφέρει ο Φώτης Τερζάκης. Πέντε χρόνια πριν τον Θαυμαστό καινούργιο κόσμο του Άλντους Χάξλεϋ και 12 χρόνια πριν το εμβληματικό και πολυδιαβασμένο 1984 του Τζώρτζ Όργουελ, ο Ρώσος λογοτέχνης Γιεβγκιένι Ζαμιάτιν βάζει πρώτος στο στόχαστρο κάθε είδους ολοκληρωτικό καθεστώς, στον πυρήνα του οποίου αναγνωρίζει την τεχνικοποιημένη φύση του. Είναι η εποχή που η ντετερμινιστική πίστη στην αέναη πρόοδο, τη διαρκή εξέλιξη των ανθρώπινων κοινωνιών, είχε δεχθεί πλήγματα από τον καταστροφικό Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, εποχή που ο αυταρχισμός βρίσκεται σε άνοδο στην Ευρώπη, ενώ ταυτόχρονα οι νέες τεχνολογικές εξελίξεις και οι νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας (φορντισμός-τεϊλορισμός) φαίνεται να διανοίγουν νέες δυνατότητες μεγιστοποίησης της καπιταλιστικής κερδοφορίας, αλλά και βαθιάς, βάρβαρης εκμετάλλευσης για την κοινωνική πλειοψηφία. Σε αυτό το φόντο, ο Γ. Ζαμιάτιν, στρατευμένο μέλος των μπολσεβίκων στα προεπαναστικά χρόνια (είχε συλληφθεί στην επανάσταση του 1905, είχε εξοριστεί δύο φορές και είχε υποστηρίξει την Οκτωβριανή Επανάσταση) γνώρισε παράλληλα την απογοήτευση του Οκτωβριανού πειράματος, αντιτασσόμενος στο σύστημα λογοκρατίας που εφαρμόστηκε στην Σοβιετική Ένωση, μετά την οριστική επικράτηση του Στάλιν στο

15^ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ (1927). Μάλιστα αποτέλεσε έναν από τους διωχθέντες συγγραφείς της ζντανοφικής περιόδου και μόνο μετά από παρέμβαση του Μαξίμ Γκόρκι, το 1931, του επετράπη η έξοδος από τη χώρα, περνώντας τα τελευταία χρόνια της ζωής του στο Παρίσι. Ωστόσο ο Γ. Ζαμιάτιν στο *Εμείς* δεν φτιάχνει μια πύρινη καταγγελία του σταλινισμού, αλλά «του ολοκληρωτισμού σε κάθε του μορφή, ιδιαίτερα του τεχνικοποιημένου καπιταλισμού, με ή χωρίς δημοκρατικό προκάλυμμα» τονίζει ο Φ. Τερζάκης. Συμπυκνώνοντας στο έργο του και τις τρεις διαστάσεις του ιστορικού χρόνου, (αντλεί στοιχεία από τον σύγχρονό του κόσμο, τα οποία προβάλλει στη μελλοντική του δυστοπία ως προϊστορία της ανθρωπότητας) δημιουργεί ένα λογοτεχνικό έργο διαχρονικό, που ακόμη και ο σημερινός θεατής ή αναγνώστης, 94 χρόνια μετά, έχει την εντύπωση ότι γράφτηκε χθες.

Στην παράσταση *Εμείς*, που θα παίζεται ακόμη μια εβδομάδα στο Νέο Χώρο του θεάτρου Άττις και θα συναντηθεί ξανά με το αθηναϊκό κοινό από το φθινόπωρο, η ομάδα Σημείο Μηδέν αναμετρείται με τις δυσκολίες και τα ερωτηματικά που γεννά η θεατρική διασκευή ενός πληθωρικού, πολυδιάστατου λογοτεχνικού έργου. Κρατώντας την ουσία του μυθιστορήματος και με λύσεις που εξυπηρετούν τη θεατρική ροή (π.χ. στην παράσταση υπάρχουν οι ρόλοι του αφηγητή και του Ευεργέτη που απουσιάζουν από το λογοτεχνικό έργο) η ομάδα παρουσιάζει μια σφικτή, καλοδουλεμένη -μέχρι την τελευταία λεπτομέρειά της- θεατρική παράσταση, της οποίας η δραματική ένταση κρατά το ενδιαφέρον του θεατή αμείωτο, σε όλη της διάρκεια της.

Μέσα σε ένα λιτό αλλά συνάμα ευρηματικό σκηνικό περιβάλλον, που δημιουργεί μια φουτουριστική ατμόσφαιρα μαυρο-κόκκινων αποχρώσεων, υπό τους απόκοσμους ήχους ενός παράδοξου μουσικού οργάνου-καρέκλας (η ιδέα και κατασκευή του Δαβίδ Μαλτέζε), οι ηθοποιοί Δαβίδ Μαλτέζε, Ελεάνα Γεωργούλη, Έλλη Ιγγλίζ, Δημήτρης Παπαβασιλείου και Έβελυν Ασουαντ παραδίδουν ερμηνείες υψηλής απόδοσης, υπό τη σκηνοθετική καθοδήγηση του Σάββα Στρούμπου. Ερμηνείες που αναδεικνύουν αριστοτεχνικά το τραγικό, γκροτέσκο, ειρωνικό και σκωπτικό ύφος της γραφής του Ζαμιάτιν.

Σε μια σκηνή εξαιρετικά μικρών διαστάσεων, που βρίσκεται σε άμεση επαφή και αλληλεπίδραση με το κοινό, η ομάδα ξεδιπλώνει το γνώριμο

πλέον και εξόχως χαρακτηριστικό σκηνοθετικό και ερμηνευτικό της ύφους, που εξετάζει και αναδεικνύει τις μεταγραφές του **λόγου στο σώμα, τη μετατροπή των λέξεων σε σωματικό σπασμό**, επιμένοντας σε ένα θέατρο ερευνητικό, ένα θέατρο–συλλογική διαδικασία. Άλλωστε για την ομάδα Σημείο Μηδέν η επιλογή των έργων δεν είναι διόλου τυχαία, καθώς αντανακλά την αγωνία των ανθρώπων που την απαρτίζουν για τον άνθρωπο και τον κόσμο, προτάσσοντας το αίτημα της ανθρώπινης χειραφέτησης, όπως υποστηρίζει ο σκηνοθέτης Σάββας Στρούμπος. Με αυτό τον τρόπο υπηρετούν μια θεατρική πράξη που σπάει τους τοίχους του θεάτρου και επιδιώκει την αλληλεπίδραση με την κοινωνία, επιμένοντας σε ένα θέατρο φύσει και θέσει πολιτικό.